

Diakonika v otázkách a odpovědích

aneb

Kdo jsme a co děláme

Ptáte se nás, komu je tento text určen. A také, komu je určena Komunitní krizová a pastorační práce. A podobně, ke komu mají mluvit tyto webové stránky. Je tedy třeba nejprve vysvětlit, že se snažíme myslet na všechny, protože myslíme přes hranice oborů - transdisciplinárně.

Komu je určen tento text a tento web? Proč v něm tolik vysvětlujeme? Co znamená myslet na všechny? A co znamená myslet transdisciplinárně?

Text a web je určen všem, či spíše komukoliv, kdo se zrovna připojí.

V Diakonice se zabýváme **spolužitím, vzájemností a rozmanitostí**. Spolužití přináší mimo jiné konflikty a zapeklité úkoly, které nelze řešit zaujetím jedné perspektivy nebo uplatněním moci. Když se má z konfliktů a zapeklitostí najít pro všechny užitečná cesta, je třeba se sejít a dívat se na věc z více úhlů s využitím více zkušeností a odborností.

To umí transdisciplinární přístup, který vždy vychází z konkrétního problému ze skutečného života, nikoli z odbornosti. Problém určí, kteří lidé se sejdou, aby bylo možno ho řešit.

Postupovat **transdisciplinárně** znamená překračovat hranice oborů a také další hranice - mezilidské, mezigenerační, mezicírkevní atp. V transdisciplinárním přístupu nejde o „cílové skupiny“, když tak spíše o „zájmové skupiny“. Objeví se otázka či problém, a spolu s tím se objeví lidé, v jejichž zájmu je na otázku odpovědět nebo problém odstranit. Lidé, kteří se zajímají, jsou odkudkoli, nelze je zařazovat. A také je nelze vést či ovládat (jednou) odborností a spolu s tím odborným jazykem.

Potřebují/potřebujeme se spolu domluvit. **Hledá se vhodný jazyk**. V transdisciplinárních uskupeních jsou vždy též lidé, kteří nemají odbornost, zato mají zkušenost. Odborný jazyk je proto třeba potlačit nebo přeložit, neznamená to ale, že se potlačí odbornost.

Snahou je myslet na všechny. **Myšlení na všechny** při návrzích prostředí či výrobků a služeb je jedním z možných překladů výrazu „univerzální design“. Znamená to, že při spolužití rozmanitých lidí a skupin ve společném světě je dobré učinit tento svět

přístupným pro všechny. Proto vysvětlujeme pojmy, které jsou pro některé samozřejmé. Pro některé ale ne.

Co je to Diakonika? Co je to Komunitní krizová a pastorační práce?

Komunitní krizová a pastorační práce - diakonika je obor, který v bádání a praxi propojuje teologii a komunitní spolupráci za krizových podmínek.

Zabývá se vytvářením a pěstováním prostředí vzájemné péče při spolužití rozmanitých zájmových skupin i jednotlivců ve společném světě.

Základy oboru jsou křesťanské, jeho užití je otevřené světu.

Diakonika se studuje v navazujícím magisterském studiu. Máme zkušenost, že na svoje bakalářské vzdělání u nás navazovali například fyzioterapeuti, policisté, hasiči, sociální pracovníci, duchovní, právníci. Přitahovala je možnost učit se myslet a jednat pastoračně, komunitně a krizově. Ne všichni uspěli. V Diakonice jde o poměrně náročné studium se stálou reflexí vlastních přesvědčení a předpojatostí, osobních způsobilostí a společenských souvislostí.

Co jednotlivá slova a sousloví znamenají?

Slovo **Diakonika** je odvozené od řeckého slova diakonia - služba. Služba druhým má v Bibli řadu podob a je konkrétním výrazem Boží lásky. V Diakonice učíme, že pomáhat/sloužit může každý. Jak, to závisí na situaci a obdarování (charismatu).

Praktická teologie se s oporou v dalších teologických oborech a za pomoci teoretické reflexe zabývá praxí církve – Božího lidu – v minulosti i přítomnosti a jejími konkrétními podobami. Zkoumá proto rozmanité důrazy víry v jednotlivých křesťanských tradicích a čtyři základní úkoly církve - vytvářet společenství (řec. společenství koinonia), sloužit (řec. služba diakonia), slavit (řec. slavení leiturgia) a svědčit (řec. svědectví martyria).

Pojem **teologie** je odvozen z řeckých výrazů theos (Bůh) a logos (slovo); doslova přeloženo znamená „bohosloví“. V evangelickém pojetí se teologie pomocí vědeckých metod zabývá reflexí a výkladem zkušeností a výpovědí víry.

Označení **evangelický** se vztahuje k řec. slovu euangelion, což v překladu znamená „dobrá zpráva“. Evangelické církve zdůrazňují, že základní autoritou je pro ně evangelium, učení Bible. Diakonika se učí na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy a staví proto především na evangelické teologii.

Pojmy **teoretická reflexe**, **kritická reflexe** atp. označují základní přínos vysokoškolského vzdělávání pro praxi. Reflektovat zde znamená promýšlet a zasazovat do různých souvislostí – společenských, historických, mocenských. Reflektovat lze například díky tomu, že se už jiní autoři tématem zabývali, popsali ho a něco z něj vyvodili („teoretická reflexe“). Poctivá vědecká reflexe vede k pochybnostem („kritická reflexe“).

Pastorace neboli **pastýřské vedení** je jedním z důležitých projevů života (křesťanského) společenství. Vychází z biblické metafory pastýře ovcí (jímž je v Bibli někdy sám Bůh, jindy někdo z lidí) a vyjadřuje úkol pečovat o společenství.

Komunitním přístupem ke krizím - neštěstím a katastrofám - se zabývá předmět psychosociální krizová spolupráce. Sleduje, jak lidská společenství zvládají neštěstí a jejich dopady v daném okamžiku i v průběhu let a jak se na další neštěstí připravují. Podporuje odolnost a připravenost. Důraz klade na začleňující prostředí, nikoli (jen) na začlenění a účast jedinců.

Komunitou se myslí společenství (např. společenství obce).

Termín **krize** se používá natolik široce a v tolika oborech, až někdy ztrácí schopnost označovat, jak upozorňují autoři české bezpečnostní terminologie.

Diakonika přitom stojí uprostřed řady „krizových“ oborů a usiluje o to učinit je navzájem srozumitelnými. V Diakonice proto pojem „krize“ používáme s vědomím, že něco jiného znamená v bezpečnostní situaci státu a v zákoně o krizovém řízení a něco jiného v prožívání jedince při emoční krizi například po rozvodu.

Všechny uvedené pojmy - praktická teologie, pastorace, komunitní přístup, krize, reflexe, transdisciplinární přístup - se promítají do hlavního přínosu Diakoniky, což je **komunitní pastorace** neboli **pastorace spolužití/m**.

Je to novinka, pro mnoho lidí neznámá: Naši studenti se učí vytvářet a pěstovat prostředí vzájemné péče při spolužití rozmanitých zájmových skupin i jednotlivců. Znamená to, že jsou vychováváni pro duchovní působení v terénu.

Teologickým východiskem komunitní pastorace je Boží jednání pro lidi a v lidech, kdy Kristův osvobozující Duch oslovuje, proměňuje a uschopňuje skupiny, společenství i jednotlivce.

Komunitní pastorace pak znamená toto Boží jednání rozpoznávat, odpovídat na ně a podílet se na něm jeho sdělováním a sdílením.

V praxi se komunitní pastorace zabývá:

- kulturním rozborem neboli porozuměním prostředí,

- situačním rozbohem, tedy porozuměním, co potřebuje celek, na který se pastorační práce zaměřuje, v dané /nepříznivé/ situaci, a jak tuto situaci zvládá,
- kulturně a situačně přiměřenou komunitní intervencí, která spočívá ve slovu a obřadu a která posiluje vzájemnost.

Jaká jsou naše přesvědčení? O co nám v Diakonice jde?

Přesvědčení Komunitní krizové a pastorační práce vyjadřujeme **trojúhelníkem dvojího přikázání lásky** a **vztahovostí trojjediného Boha**.

Trojúhelník Ty – Já – Bůh znamená propojení mezilidských vztahů „ty a já“ a vztahů k posvátnému „Bůh – člověk“ do celku, kde každý jednotlivý vztah je vázán na druhý. Společně vytvářejí **prostředí vzájemné péče**.

Jinak řečeno: Věříme, že ani ve složitých životních situacích nejsme sami. Jsou tady další lidé, s nimiž společně žijeme, je tady Bůh, který se vztahuje ke svému stvoření. Zároveň víme, že v tu chvíli záleží i na nás a na našich vztazích k sobě, dalším lidem a k Bohu.

Dvojí přikázání lásky je vyjádřeno v Bibli, v evangeliu podle Matouše (kapitola 22., od 34. verše): „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ /.../ „Miluj svého bližního jako sám sebe.“

Spojíme-li tato nejdůležitější přikázání křesťanství, vznikne trojúhelník Ty – Já – Bůh. Komunitní práce se zabývá „vodorovnými vztahy“ „já – ty – my“. Pastorační práce se vztahuje ke vztahu „svislému“ – k vertikále „Bůh – člověk“. V Diakonice, tedy komunitní pastorační práci, vycházíme z propojení těchto vztahů v **trojúhelníku dvojího přikázání lásky**.

Boží trojjedinost spočívá v osobách Boha, Ježíše Krista a Ducha svatého. Bůh jakožto trojjediný vychází ze sebe sama a vztahuje se ke svému stvoření, ke světu, který zachovává, a k člověku, kterého osvobozuje a přivádí k novému životu. Dohromady tvoří Boží osoby Jedno, a zároveň mají mezi sebou vztah. Podobami těchto vztahů a napětími mezi nimi (například mezi synovskou poslušností a svobodou Ducha) se Diakonika zabývá. Vytvářejí pro ni základní **hodnotové pole** svobody a služby.

V Diakonice nepotřebujeme rozlišování na věřící a nevěřící a další podobná třídění.

Věříme v možnost společně řešit zapeklitosti, které ze spolužití lidí a skupin vyplývají. Věříme ve vzájemnost.

Fandíme řešení „přes“ obory, generace, pohlaví, náboženskou příslušnost atd. Rádi proto spolupracujeme v přes-oborových (transdisciplinárních) proměnlivých uskupeních, jejichž součástí jsou vždy lidé, kterých se věc osobně týká.

Lidé z Diakoniky mají do těchto společenství přinášet **partnerství, čestnost, vnímavost pro svaté, důvěru**.

Vnímovost pro svaté představuje kázeň a bázeň, úctu. Znamená předpokládat, že nemůžeme úplně rozumět tomu, co je pro druhého svaté, nedotknutelné. Můžeme to ale s úctou vnímat a případně se ptát.

V křesťanské tradici je to vyjádřeno v Bibli, v knize Přísloví (9, 10): „Začátek moudrosti je bázeň před Hospodinem a poznat Svatého je rozumnost.“

Co se studenti Diakoniky učí? K čemu Diakonika studenty vede?

Studenti se učí:

- Kriticky myslet, vnímat souvislosti, získávat nadhled a čelit nejistotě. Ptát se.
- Vnímat a promýšlet napětí mezi Boží všemocností a Boží dobrotou, mezi občanem a bližním, zranitelností a odolností, svobodou (autonomií) a solidaritou (péčí), kategorií a situací.
- Nahlížet, slyšet a promýšlet biblickou zvěst v souvislostech teologie obrácené ke světu a teorie spolužití.
- Podporovat vzájemnost, rovnost, důvěru a účast též v situacích životního nezdaru či neštěstí.
- Vytvářet „nová my“, tedy stávat se součástí přes-oborových (transdisciplinárních) uskupení a napomáhat jejich vzniku.
- Pomocí obřadů a slova spojovat lidi v situacích, které svou nepřízní spíše rozdělují. Činit to s nadějí, že Bůh se k naší snaze bude znát.
- Řídit druhé lidi a především sebe na základě uvědomovaných a vyjádřených hodnot.
- Poměřovat účinnost a účelnost pomáhání „šifrovací mřížkou“, která spočívá ve čtyřech tvrzeních: Nejsme na to a v tom sami. – Každý z nás může pomoci druhému. – Společně to zvládneme. – Na příště se připravíme.

Co v Diakonice zkoumáme?

V tématech diplomových prací se jako hlavní oblasti zkoumání objevují:

- (církevní) společenství
- služba a pomáhání

- připravenost na neštěstí, odolnost a zranitelnost
- kultura vzájemnosti a účasti

Kde se absolventi Diakoniky uplatňují? Proč je dobré studovat Diakoniku?

Naši absolventi pracují na rozmanitých pozicích od vedoucích mezioborových sociálně zdravotních týmů, přes metodiky náhradní rodinné péče po terénní psychosociální pracovníky. Spojuje je dovednost vytvářet společenství a využívat krize jako příležitosti pro rozvoj, duchovní rozhled a umění pochybovat.